

RITEÅ STAD.
(Norrboten.)

Enligt kungl. bref af den 20 apr. 1900 skulle Piteå stad, som alltsedan sin grundläggning 1621 hört till Piteå landsförsamling (se inledn.), från och med 1 maj 1901 bilda ett särskildt pastorat.

Anledning för stadsborna att söka skaffa sig egen kyrka förelåg först, sedan staden efter den ödeläggande branden år 1666 flyttats från Öjebyn och börjat återuppbyggas på den af K. M:t i resolution 1 okt. 1668 fastställda platsen på Haggholmen c:a ½ mil från sockenkyrkan. En första anhållan från borgerskapet att af allmänna medel erhålla bidrag till uppförande af en kyrka afslogs af K. M:t 13 dec. 1672, men saken återupptogs vid 1680 års riksdag och understöd beviljades nu i form af kollekt, som fick upptagas inom Hsands, Åbo och Viborgs stift. Kyrkbygget sattes snart i gång och bedrefs hufvudsakligen under år 1684, men först mot slutet af 1686 kunde kyrkan tagas i bruk. Hon är uppförd af trä i korsform, 37 alnar i längd, 31 3/4 i bredd inom väggarna, försedd med midteltorn, däri klockorna till en början voro upphängda. De flyttades sedermera till den 1728 byggda åttkantiga trästapel. Tack vare kyrkans belägenhet utanför det ursprungliga stadsområdet på andra sidan om det smala sund, som förr skiljde Haggholmen från fastlandet i norr, undgick hon det öde, som drabbade staden 1721, då den i grunden nedbrändes af ryssarna. Bland Norrlands i bruk varande träkyrkor torde därför Piteå stads vara den äldsta, som kvarstår i hufvudsakligen oförändradt skick, ehuru hon undergått mångfaldiga reparationer.

Främst bland de många värdefulla inventarier, som kyrkan fick mottaga af samhällets ledande män, bör nämnas altartaflan, hvilken år 1702 skänktes af stadens borgmästare Johan Johansson och rådman Jonas Sterner. Den hade för 300 daler kmt inköpts från Maria kyrka i Stockholm, dit den förärats af riksrådet Karl Karlsson Gyllenhielm och hans fru Christina Ribbing. Deras målade vapen äro fästade på sidopelarna till själfva altartaflan, hvars hufvudparti upptager Kristi gisslande och enligt en äldre uppgift varit signerad I. H. E. fecit 1645. Predikstolen förfärdigades af bildhuggaren N. Fluor i Torneå år 1702 på beställning af församlingen.

Prosten *Olof Graan* och hans fru skänkte år 1686 en mässhake af »blommerat tyg med Kristi crucifix broderat på röd atlas». Ett broderi till en mässhake, som antagligen vid samma tid öfverläts från landskyrkan, är märkligt därför att det utgör motstycket till ett liknande arbete af italienskt ursprung från 1300-talets början, hvilket förvaras i Upsala domkyrkas klädkammare. (Afbildadt hos *Cornell*, Norrl. kyrkliga konst, s. 247 o. pl. XVI.)

[Litt.: *Birger Steckzén*, Minnesskrift till Piteå stads 300-årsjubileum. Upps. 1921. - *O. Selinus*, Pitebygdens kyrkor, i Från bygd och vildmark 1922, s. 78.]

KYRKOHERDAR.

1. **Gustaf Hörnström** (1901-08), utn. till Piteå, stadsförsamlings första khde 10 maj 1901, tilltr. genast. Se vidare khdar i *Nätra* n. 22.

2. **Jonas Alfred Edström** (1908-), f. 8 juli 1864 i Arnäs, son till hemmansägaren Per Edström och Sara Kristina Larsdotter i Öfverön. Efter skolstudier i Örnköldsvik och Umeå stud. i Upsala 2 okt. 1885, och efter här fullständigt aflagda teol. examina prästv. af ärkebiskopen 3 juni 1889. Förordn. från 26 juni s. å. till. v. komm. i Umeå landsförs.; v. pastor i Fredrika 1 juli 1890-1 maj 1892, därefter v. komm. i Frösö förs.

till 1 jan. 1893, t. f. stadskomm. i Östersund med pastoral befogenhet 17 maj s. å.; tillika predikant vid länslasarettet och fängelsepredikant; t. f. regementspastor vid Norrlands artilleri fr. 1 nov. 1893-13 sept. 1894; befullm. komm. i Nätra 30 dec. 1893 tilltr. 1 maj 1895, inneh. där åtskilliga kortare och längre förordnanden som vice pastor, utn. komm. i Rätan 18 sept. 1907, men tillträdde ej där ss. samtidigt förordnad till vice past. i Nätra. Utn. khde i Piteå stad 15 maj 1908, tilltr. 16 juni s. å., tillika pred. vid Piteå hospital och Piteå lasarett s. å. Ordförande i Piteå samskolas styrelse sedan 1 aug. 1910, ledamot af stadsfullmäktige från 1912, deras ordförande 1916-20, landstingsman 1916-20, m. m.

G. 24/6 1894 m. *Elin Mathilda Neander*, f. i Sollefteå 16/4 1865, dotter till lasarettssysslomannen, bankdirektören Olof Neander och Kristina Elisabet Olsson.

Barn: *Elsa Märta Kristina*, f. i Nätra 23/8 1895, d. 25/8 1925; *Hilda Elin Elisabet*, f. 9/9 1896, d. i Piteå 17/9 1914; *Anna Valborg Maria*, f. 31/10 1897, lärarinna, d. i Piteå 3/2 1921; *Johan Alfred*, f. 16/5 1899, seminarieelev; *Ingeborg Margreta*, f. 4/4 1900, sjuksköterska, d. i Piteå 22/5 1921; *Olof Wilhelm*, f. 17/4 1901, teol. stud. vid Ups. univ.; *Märta Helena*, f. 19/6 1902, d. i Piteå 19/8 1917; *Nils Ingmar*, f. 27/1 1904, *Stina Birgitta*, f. 20/9 1906; *Karin*, f. i Piteå 24/5 1909.

Tr.: Evangel. lut. kyrkans förhållande i Östersjöprovinserna. 1899. - Minnestal vid Nätra kyrkas 100-års jubileum 29/9 1907. Örnköldsvik 1908. - Ord vid khden Ernst Benjamin Häggquists jordfästning i Byske kyrka 24/3 1921, Upps. 1921. - Under rubrik »Från svunna tider» (sign. Ae) flera uppsatser i Norrbottens Allehanda. - Tidningsuppsatser i kyrkliga frågor.